

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร เพื่อให้การศึกษา ดำเนินการไปตามความมุ่งหมายผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้เกี่ยวข้องของการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง
 - 2.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.2 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.3 ประเภทของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.4 สาเหตุการขาดความมีวินัยในตนเอง
 - 2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง
 - 2.6 ประโยชน์ของความมีวินัยในตนเอง
3. การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง
4. การดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองนักเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ด้านการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน
 - 4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 4.3 ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีนักเรียนรับการเรียนรู้ ได้รับการอบรมบ่มนิสัย ดังนั้นสถานศึกษาจึงเป็นสถานที่ที่ช่วยพัฒนาส่งเสริมวินัยนักเรียน เสริมบุคลิกภาพและลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สถานศึกษามีหน้าที่ควบคุมดูแลระเบียบวินัยนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียน

1.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

ดำรง ประเสริฐกุล (2542 : 244) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ดังนี้

1. ถือเป็นงานสำคัญตามนโยบายและระเบียบจะต้องให้เวลาและทรัพยากรดำเนินการเป็นพิเศษ
2. งานจัดระเบียบทางสังคมงานวินัยในตนเองของนักเรียนเป็นรากฐานสำคัญในการจัดระเบียบสังคมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
3. วินัยของนักเรียนเป็นวินัยของทุกคนครูนักเรียนก็ต้องประพฤติปฏิบัติด้วย
4. จัดระบบงานที่ดี มีการจัดระบบและแบ่งงานอย่างครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน มีการดำเนินการและติดตามกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการปรับปรุงพัฒนา นำแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้กับงานวินัยอย่างต่อเนื่อง
5. เป็นผู้อบรมสั่งสอนและกระตุ้นให้คณะครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวินัยในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับในสถานศึกษา
6. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อันจะช่วยให้การเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาเกิดแก่นักเรียนได้มากขึ้น
7. ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับการรักษาวินัยในสถานศึกษาตลอดจนการประพฤติปฏิบัติด้านอื่น ๆ
8. ประชุมปรึกษาหารือกับคณะครูเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและประเมินผลการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

หัสตินทร์ เชาว์ปรีชา (2542 : 325) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ครูขอความช่วยเหลือจากผู้บริหารสถานศึกษาได้โดยตรงอย่างมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองของนักเรียน

2. จัดเวลาสำหรับการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้ใกล้ชิดกับครูผู้ทำงานด้านวินัยในตนเองของนักเรียนและมีเวลาที่จะช่วยเหลือคณะครูเหล่านั้น

3. แสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคล องค์กรหน่วยงานอื่น ภายนอกสถานศึกษา เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองของนักเรียน รวมถึงงานกิจการนักเรียนด้านอื่น ๆ ด้วย

4. สำนวญความคิดเห็นและความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับนโยบายตลอดจนดำเนินการงานด้านวินัยในตนเองของนักเรียนแล้วทำความเข้าใจกับครูในส่วนที่ครูยังไม่เข้าใจชัดเจน อาจต้องมีการปรับปรุง แก้ไข นโยบายและวิธีดำเนินการบางเรื่องบางตอนเสียใหม่ให้เหมาะสม

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรอภิปรายร่วมกับครู ถึงเรื่องความมุ่งหวังของสถานศึกษาที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนและความประพฤติของนักเรียน เพื่อแสวงหาแนวทางดำเนินงานด้านวินัยและความประพฤติของนักเรียนให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้จริงและสร้างสรรค์

6. สำนวญความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัจจัยและสาเหตุของการกระทำผิดวินัยของนักเรียนอาจจะใช้แบบสอบถามหรือวิธีอื่นที่จะได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง ประสพการณ์และความใกล้ชิดนักเรียนของครูจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

7. ครูควรได้รับการเตรียมในเรื่องลักษณะของการเป็นครูที่ดี เช่น บุคลิกภาพ มีลักษณะของครูที่ดีช่วยลดปัญหาการประพฤติผิดวินัยของนักเรียนได้

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์ (2544 : 276) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง การใช้ทรัพยากรบุคคลในการแก้ไขปัญหาวินัยในตนเองของนักเรียน ได้แก่ แนะแนว นักจิตวิทยา ครูนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล ตลอดจนนักกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีบริการช่วยเหลือครอบครัวบุคลากรและหน่วยงานทั้งหมดนี้ ต่างมีความรู้และทักษะเฉพาะที่ผู้บริหารสถานศึกษาพยายามดึงมาใช้ประโยชน์ในการทำงานกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ไม่ควรให้การลงโทษนักเรียน แต่เราสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะ วิธีการแก้ไขอย่างมีคุณค่า ผู้บริหารควรตั้งผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ ขึ้นในรูปของคณะกรรมการฝ่ายกิจกรรมนักเรียน มีหน้าที่การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและพฤติกรรมที่มีความรุนแรงของนักเรียน และให้ข้อเสนอแนะวิธีการแก้ไขเป็นไปด้วยดี

ภักดี พานอ่อน (2553 : 64) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง เป็นการพัฒนางานวินัยในตนเองของนักเรียน พัฒนาครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน บทบาทการใช้ทรัพยากรบุคคลในการพัฒนางานการส่งเสริมความมีวินัย การปกครองนักเรียน ประเมินนโยบายการพัฒนางานวินัยในตนเองของนักเรียน

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การดำเนินงานตามนโยบายและจัดระเบียบทางสังคมงานวินัยในตนเองของนักเรียน เป็นรากฐานสำคัญทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่ทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติด้วย ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้คณะครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ อันจะช่วยให้การส่งเสริมความมีวินัยในสถานศึกษาเกิดแก่นักเรียนได้มากขึ้นและพัฒนาครู พัฒนางานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง การปกครองนักเรียน ประเมินนโยบายงานพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน

1.2 บทบาทของครูการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 41) กล่าวว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน คือ ครูผู้สอนเพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุดและถ้ามีโอกาสตัดสินใจสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด ครูมีบทบาทและหน้าที่สำคัญโดยตรงในการพัฒนาพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพดี มีความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลให้ศิษย์เป็นคนดีและเก่ง สอนเพื่อสร้างจิตสำนึกโดยเน้นครูเป็นแบบอย่างที่ดี เน้นการปฏิบัติเป็นรูปธรรม ประเมินผลเพื่อหาข้อดีและข้อเสีย ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องปรับวิธีการอบรมสั่งสอน เช่น ด้านการปลูกฝังพฤติกรรม การปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน คือ ระเบียบวินัยที่ควรปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันของบุคคลอื่น วินัยการรับประทานอาหาร การนั่ง การเดิน การพูดเจรจากับผู้อื่น เป็นต้น การปลูกฝังวินัยทางสังคม เช่น การอบรม สั่งสอนให้เด็กรู้จักระเบียบของสังคม เช่น กฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ไม่ล่วงละเมิดของกฎเกณฑ์ทางสังคม

สิ่งที่ครูมักจะพบประจำ คือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยนักเรียน มีข้อสรุปถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าวที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ ตัวเด็กและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางบ้านและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา สิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ในฐานะครูที่ต้องอยู่ใกล้ชิดนักเรียนที่สถานศึกษา ควรหาวิธีการแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนอาจมีสาเหตุมาจากตัวครู โดยปรับบทบาทของครู ดังนี้

1. จัดเตรียมการสอนให้ดี โดยจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับวัยและความสนใจของนักเรียน มีกิจกรรมที่สนุกเร้าใจนักเรียน มีการเตรียมการล่วงหน้ากับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น นักเรียนที่ทำงานเสร็จก่อนจะมีกิจกรรมเสริมให้ทำเพื่อมิให้นักเรียนว่างงานนำไปสู่การทำผิดวินัยได้

2. มีความชัดเจนในการมอบหมายงานให้นักเรียนทำเพราะพบอยู่เสมอการที่นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานมักจะเป็นผู้ประพฤติผิดวินัยอยู่เสมอ

3. ปกครองชั้นเรียนด้วยวิถีทางประชาธิปไตย โดยให้ออกาสนักเรียนมีความเป็นเจ้าของชั้นเรียน เคารพในความเป็นมนุษย์ของนักเรียน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีบรรยากาศของสามัคคีธรรมและใช้ปัญญาธรรมในการแก้ปัญหา

4. ในกรณีที่นักเรียนกระทำผิดครูจะต้องสืบหาสาเหตุที่แท้จริงแก้ปัญหาที่สาเหตุด้วยความอดทน ชาญฉลาด มีเมตตาธรรมและเข้าใจนักเรียน ดูแลสอดส่องนักเรียนอย่างใกล้ชิดให้เข้าใจถึงลักษณะอุปนิสัยและความประพฤติของเด็กแต่ละคน

5. ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอยู่เสมอว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพียงใด ปัญหาการทำผิดทางวินัยของนักเรียนสาเหตุหนึ่งก็คือ ความผูกพันระหว่างครูกับนักเรียนไม่ดีพอ ครูจึงควรรู้จักนักเรียนให้ละเอียดลึกซึ้ง มีความเป็นกันเองกับนักเรียน มีเมตตากรุณาสม่ำเสมอ มีความยุติธรรม จัดการกับปัญหาอย่างสุภาพนุ่มนวล ไม่ใช้อารมณ์ให้ออกาสทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างวินัยเกิดในตัวนักเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ครูต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องเพราะวินัยเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ครูต้องมีความอดทนฟังระลึกเสมอว่าการปลูกฝังวินัยนั้นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง วิธีการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างศรัทธาเป็นการจูงใจหรือกระตุ้นให้ตนเองมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวินัยทำให้เกิดศรัทธาและเต็มใจปฏิบัติตามวินัยจนทนถาวรเป็นนิสัยในที่สุด

ขั้นที่ 2 การสร้างพฤติกรรมแบบอย่างการกำหนดพฤติกรรมในขั้นนี้กำหนดหลายๆ พฤติกรรมในวิถีชีวิตในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและปฏิบัติมากพอแก่การสร้างวินัย

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติจนเป็นนิสัยเปิดโอกาสให้ตนเองได้แสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 โดยให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและกลายเป็นนิสัยของนักเรียน

สรุปได้ว่า บทบาทครูการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด สามารถรับรู้พฤติกรรมของนักเรียนทั้งสภาพปัญหาการเรียนหรือปัญหาครอบครัว ครูสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ตรงจุดและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง

2.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองเป็นสิ่งกำหนดมาตรฐานความประพฤติภายนอกเพื่อใช้ควบคุมการกระทำหรือความประพฤติของบุคคล ระเบียบวินัยจึงจำเป็นต่อสังคมทุกระดับเพราะนอกจากเป็นเครื่องมือช่วยบุคคลประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความสงบเรียบร้อยเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้มีผู้ให้ความหมายของวินัยในตนเองไว้หลายประการ ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 21) กล่าวว่า ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการ

ดำรงชีวิตร่วมกันเพื่อให้ได้อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกฝนให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง

ภักดี พานอ่อน (2553 : 16) กล่าวว่า ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง กฎ กติกา ระเบียบ ข้อบังคับ ของสังคม ให้ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เพื่อให้สังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การส่งเสริมความมีวินัยแก่นักเรียน จึงเป็นการสร้างและส่งเสริมนักเรียนปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับของสถานศึกษาและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

อัญชิสา สุรีย์แสง (2553 : 10) กล่าวว่า ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมตนเองทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมให้ปฏิบัติตนไปในทิศทางที่ถูกต้อง เรียบร้อยเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม โดยไม่ได้เกิดจากกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของสังคม แต่เกิดจากเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและสังคม

เจริญ นันไชยวงศ์ (2554 : 16) กล่าวว่า ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง ซึ่งการควบคุมพฤติกรรมของตนเองเกิดจากแรงกระตุ้นภายในและพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องสอดคล้องกับระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม

มนู แต่งงาม (2555 : 77) กล่าวว่า ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นที่จะให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ สำหรับการควบคุมการประพฤติของบุคคลในสังคมเพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ภายใต้กฎ กติกา ระเบียบ ข้อบังคับที่ถูกต้องของสังคมเพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยอาศัยการฝึกฝนให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง ตามกฎเกณฑ์ของสังคม

2.2 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของประชาชน การพัฒนาคุณภาพประชาชนให้เป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเองและการปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เยาวชนในประเทศให้มีคุณภาพ การปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่ประชาชนและเยาวชนให้มีคุณภาพนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะคุณภาพของคนในส่วนที่เกี่ยวกับ "วินัยในตนเอง" ความสำคัญของวินัยต่อการพัฒนาประเทศนั้น ได้มีผู้ให้ความสำคัญของความมีวินัยในตนเองไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2537 : 10) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง พื้นฐานของความรับผิดชอบการเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้หลักของเหตุผลและคำนึงถึง

ประโยชน์ของสังคม โดยไม่ต้องมีผู้ใดมาคอยควบคุมบังคับซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม ควรส่งเสริมวินัยในตนเอง นอกจากการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองจะช่วยให้มีความสามารถ ดังนี้

1. ด้านสติปัญญาช่วยให้รู้จักคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิดและกล้าแสดงออก มีความ

รับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักแบ่งปันและรู้จักการรอคอย

วินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและช่วยให้สังคมมีความสุขเป็นระเบียบเรียบร้อยและยังเป็นพื้นฐานเอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 18-19) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. ด้านครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีวินัยไม่ว่าจะเป็นวินัยภายในหรือวินัยในตนเองก่อให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อมมั่นระหว่างสมาชิกทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวโดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่สัมพันธภาพที่ดีย่อมเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ๆ อันจะเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศต่อไป

2. ด้านสังคม กลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ เคารพและไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามประเพณี แบบแผน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคมทำให้เกิดการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของสังคม

3. ด้านเศรษฐกิจในสภาพสังคมไทยปัจจุบันเจริญเติบโตภาคธุรกิจอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรสำคัญในการดำเนินทางธุรกิจต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้น การมีวินัย ตรงต่อเวลา จำเป็นมากต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้น การมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานทางธุรกิจก็มีส่วนสำคัญทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก

4. ด้านการเมือง ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นและตระหนักในสิทธิหน้าที่ตนเองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลและตรวจสอบการบริหารงานของคณะรัฐบาลอย่างใกล้ชิดด้วยความตระหนักในหน้าที่ของพรรคฝ่ายค้านอย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้เป็นวินัยในตนเองที่สำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศเป็นไปได้โดยง่าย

บัวคำ แก้วอุดม (2550:18) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่ได้รับจากการมีวินัยจะช่วยให้เกิดระเบียบขึ้นในตนเอง ลดความขัดแย้ง

กับผู้อื่น เกิดความสามัคคี ควบคุมตนเองเป็นการช่วยทำทางไปสู่การทำความคิด เห็นประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเอง รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้น ในตนเองเป็นเครื่องมือปลูกฝังสิ่งที่ดีงามเหมาะสมแก่ประชาชนในชาติให้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี

ธิดารัตน์ ธนะคำดี (2552 : 21) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การสร้างวินัยในตนเองเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะช่วยส่งเสริมและปลูกฝังให้ตนเอง มีความรับผิดชอบสูง สามารถควบคุมตนเองได้ และวินัยในตนเองยังช่วยเป็นกรอบของการแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมอีกด้วย

อัญชิสรา สุรีย์แสง (2553 : 11) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง เห็นคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคลและสังคมเพราะถ้าหากว่าสังคมใดที่สมาชิกไม่มีวินัยในตนเองอย่างเคร่งครัดแล้วสังคมนั้นจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยังช่วยพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าได้อย่างไม่หยุดยั้ง

ไชยา ศรีสร้อย (2555 : 22) กล่าวว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมาอยู่ร่วมกันจำนวนมาก ๆ ต้องมีวินัยเพื่อคอยบังคับหรือเป็นสิ่งที่คอยควบคุมให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ วินัยช่วยเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความรู้สึกสำนึก ประพฤติตนมิให้ทำผิดกฎที่สังคมได้กำหนดไว้ กลายเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับและที่สำคัญเป็น คนที่ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมได้อีกด้วยวินัยที่ดีจะต้องมาจากจิตสำนึกของแต่ละคนให้อยู่ ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม โดยมีต้องมีกฎเกณฑ์ใด ๆ มาบังคับ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง พื้นฐานการเคารพ กฎ เกณฑ์ของสังคมร่วมกันและเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเพื่อแบ่งปันช่วยทำให้เกิดระเบียบ ขึ้นในตนเอง ลดความขัดแย้งกับผู้อื่น เกิดความสามัคคี การควบคุมตนเองเป็นการช่วยนำไปสู่ การทำความดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเอง รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้นในตนเองเป็นเครื่องมือปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม มีจิตสำนึกของแต่ละคน ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม โดยมีต้องมีกฎเกณฑ์ใด ๆ มาบังคับทำให้สังคมนั้นจะอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุขและยังช่วยพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า

2.3 ประเภทของความมีวินัยในตนเอง

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงประเภทของความมีวินัยในตนเองแบ่งประเภท ของวินัยในตนเอง ออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน ดังนี้

รุจิรี ภูสาระ และคณะ (2535 : 17) แบ่งประเภทของวินัย ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วินัยส่วนตัว หมายถึง กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติหรือคติประจำใจซึ่งแต่ละ คนจะแตกต่างกันไปเพราะแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนกันสิ่งที่ทำให้วินัยส่วนตัว แตกต่างกันไป เช่น เพศ วัยฐานะทางสังคม ระดับการศึกษา หน้าที่การงานหรือค่านิยม

2. วินัยในหน้าที่ หมายถึง กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน เช่น วินัยของครอบครัวที่ทุกคนในบ้านต้องปฏิบัติในฐานะบิดามารดาลูกหลานหรือผู้อาศัย วินัยของโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย การทำความเคารพ เป็นต้น

3. วินัยทางสังคม หมายถึง แนวปฏิบัติอันดีที่ทุกคนในสังคมยึดถือปฏิบัติเหมือนกันมีลักษณะเหมือนวินัยส่วนตัวและวินัยในหน้าที่ แต่วินัยทางสังคมมีความหมายที่กว้างมาก ทั้งนี้ วินัยทั้งสองเกี่ยวข้องกับกลุ่มเล็กมากกว่าวินัยทางสังคม ตัวอย่างวินัยทางสังคม เช่น มารยาท กฎหมาย จารีตประเพณี หลักปฏิบัติทางศาสนา เป็นต้น

หวน พินรุพันธ์ (2538 : 96-97) แบ่งประเภทของควมมีวินัยในตนเองออกเป็น 3 ประเภท คือ วินัยเฉียบขาดแบบทหาร วินัยแบบดำเนินการให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนและวินัยที่เกิดจากความรับผิดชอบ

1. วินัยเฉียบขาดแบบทหารในการกรณีถือว่านักเรียนยังไม่รู้จักรับผิดชอบชั่วดี จึงต้องมีการควบคุมให้ปฏิบัติตามคำสั่งและระเบียบ ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ ผู้ปฏิบัติไม่ได้เป็นผู้ออกระเบียบ ปฏิบัติ ข้อดี คือ ผู้ที่ถูกบังคับให้ประพฤติตนในทางที่ดีก็จะติดเป็นนิสัย และมีความประพฤติติดตัวไปในภายหน้า ข้อเสีย คือ ผู้ที่ถูกบังคับตามจะไม่เห็นคุณค่าของการประพฤติจะรู้สึกว่ปราศจากเหตุผลและไม่เต็มใจ

2. วินัยแบบดำเนินการให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนนักศึกษายึดหลักว่าถ้าได้สิ่งที่สนใจแล้วผู้ได้จะรู้สึกสบายใจผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อดี คือ ผู้ปฏิบัติพร้อมจะปฏิบัติตนในทางที่ตนสนใจ ข้อเสีย คือ สถานศึกษาไม่อาจดำเนินการตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนได้มากนัก

3. วินัยเกิดจากความรับผิดชอบ รู้จักเกียรติของครูถือว่าเป็นวินัยที่มีคุณค่า เพราะเกิดจากความรับผิดชอบและเกียรติของตนเองและสังคม สถานศึกษาจะช่วยให้เกิดวินัยได้โดยการหาวิธีการก่อให้เกิดความรัก นับถือ เกียรติและรู้จักรับผิดชอบต่อดน

ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ (2539 : 10) แบ่งประเภทของควมมีวินัยในตนเองเป็นพฤติกรรมการแสดงออกถึงความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ มีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความเป็นผู้นำ มีเหตุมีผล และเคารพในสิทธิของผู้อื่นและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 26 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมและจิตลักษณะที่มีผลต่อการปลูกฝังวินัยในตนเองของคนไทยสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ พฤติกรรมวินัย จิตลักษณะ และวิธีการปลูกฝังวินัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. พฤติกรรม คือ ช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม รับผิดชอบ เคารพความคิดเห็นและเคารพในสิทธิของผู้อื่น

2. จิตลักษณะ คือ มีน้ำใจเมตตา (Prosocial) มีความร่วมมือ (Cooperation) อดทน/ควบคุมตนเอง (Self-Control) และมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence)

3. วิธีการปลูกฝัง คือ ยกย่องคนดีความดี ให้แก้ปัญหาวินัยประจำวัน ให้ความรักความเข้าใจ ให้อิสระรับฟังความคิดเห็นและกวดขันให้ทำตามข้อตกลง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540:3) แบ่งประเภทของวินัย ดังนี้

1. สามารถควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ รักความจริงไม่พูดปด
2. สามารถพึ่งพาตนเอง เช่น การรับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน
3. สามารถทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง
4. สามารถจัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
5. รู้จักรักษาสิ่งของของตนเองและผู้อื่น
6. มีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
7. ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาได้อย่างถูกต้อง
8. แสดงความคิดเห็นของตนเอง อีกทั้งฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
9. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

บัวคำ แก้วอุดม (2550:31) แบ่งประเภทของความมีวินัยในตนเอง เป็นผู้มีความสามารถควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยบุคคลนั้นจะต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ มีความรับผิดชอบ ควบคุมตนเองและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

ฉัตรชัย สนธิรัตน์ (2551 : 27-28) แบ่งประเภทของความมีวินัยในตนเอง บุคคลเกิดวินัยในตนเองขึ้นแล้วจะทำให้เกิดคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลากหลายประการ เช่น มีระเบียบวินัย ควบคุมตนเองได้ ยอมรับในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวม ตรงต่อเวลา มีเหตุผล เคารพในสิทธิของผู้อื่น ตั้งใจทำงาน มีความขยัน รู้จักสามัคคี ควบคุมอารมณ์ได้ ตัดสินใจปัญหาได้และรักษากฎระเบียบของสังคม

ปัญญาวัต ชมสุวรรณ (2552 : 27) แบ่งประเภทของความมีวินัยในตนเองเป็นความสามารถในการบังคับควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้พฤติกรรมเป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ความสำเร็จ ความตั้งใจจริง และความอดทน

สรุปได้ว่า ประเภทของความมีวินัยในตนเอง เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยในตนเองของบุคคลทำให้คุณลักษณะต่าง ๆ มีหลากหลาย มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ มีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความเป็นผู้นำ มีเหตุ มีผลยอมรับในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่นและเคารพในสิทธิของผู้อื่นและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมทุกประเภท

2.4 สาเหตุการขาดความมีวินัยในตนเอง

การควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนทำได้ไม่เต็มที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องพบกับการแสดงพฤติกรรมที่ทำทนายของนักเรียน การหนีเรียน มาโรงเรียนสาย แต่งกาย

ไม่สุภาพ การทะเลาะวิวาทกัน ก้าวร้าวไม่เชื่อฟังครูไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาสาเหตุของปัญหาขาดวินัยในตนเองของนักเรียนมีหลายสาเหตุพิจารณาได้ ดังนี้

เชาว์ มณีวงศ์ (2528 : 170-174) สรุปสาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. ปัญหาจากตัวนักเรียนเอง เนื่องจากวิถีชีวิตของนักเรียนที่สู่วัยรุ่นก่อให้เกิดวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ปรวนแปรไปจากในวัยเด็ก ทำให้อารมณ์และสภาพจิตใจแปรเปลี่ยนไปจากเดิม ไม่ชอบที่จะร่วมกิจกรรมกับบุคคลในวัยอื่น ๆ อันนอกเหนือไปจากกลุ่มวัยเดียวกับตนกลายเป็นช่องว่างระหว่างวัยที่มักขัดแย้งกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีชีพวักของตนเอง ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อันนอกเหนือไปจากตำราเรียน ความสนใจในการเรียนลดลงถึงขั้นสอบตก ด้วยเกิดใส่ใจกิจกรรมอื่น ๆ แสดงความสนใจเรื่องเพศตรงข้าม การแต่งกายตามแฟชั่นนิยม นักร้อง นักแสดงวัยรุ่น การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ แทน

2. ปัญหาจากเพื่อน เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นแล้วนักเรียนจะสนใจกับเพื่อนมากกว่าสิ่งอื่นใด ไม่ใส่ใจว่าถูกหรือผิด สนใจความสนุกสนานในกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนมากกว่า หากรู้จักคิดโดยช่วยกันคิดและช่วยกันทำในสิ่งที่ถูกต้องและสังคมยอมรับ

3. ปัญหาจากครู ทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นแรงผลักดันให้นักเรียนยังเกิดความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในโรงเรียน มีผลมาจากสภาพห้องเรียนไม่น่าสนใจ ความสนใจและใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง วิธีการสอนของครู ความเข้าใจในวิชา

4. ปัญหาจากครอบครัวและสภาพแวดล้อม ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของนักเรียน มีผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรง คือ หากบ้านหรือครอบครัวให้ความอบอุ่นและสนใจในตัวนักเรียนตลอดย่อมทำให้นักเรียนมีความเข้มแข็งทางจิตใจ บังเกิดความพร้อมทางอารมณ์และเชื่อมั่นในตนเอง และสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลให้นักเรียนมีรากฐานของจิตใจที่ดีมีโลกทัศน์ที่ดีต่อไปในอนาคต

5. สภาพสังคมส่วนรวมของบ้านเมือง เป็นที่แน่นอนว่าหากสภาพสังคมส่วนรวมของประเทศชาติดำรงสู่ความเป็นสังคมสมานฉันท์อย่างแท้จริงแล้ว ย่อมทำให้สภาพบ้านเมืองสงบสุข ขณะเดียวกันจากสภาพสังคมส่วนรวมวุ่นวายซึ่งเต็มไปด้วยความแตกแยกและแข่งขันกันตลอดเวลา ก็จักเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียนให้ได้รับและรับทราบด้วยมีตัวอย่างจากผู้ใหญ่ที่ขาดระเบียบและวินัยจำนวนมากนั่นเอง

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2544 : 231-232) กล่าวถึง สาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากโรงเรียน การสอนไม่ดี จัดหลักสูตรไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ตารางสอนไม่ยืดหยุ่น โปรแกรมการเรียนการสอนและโปรแกรมอื่น ๆ ไม่ปรับให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียน

2. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากนักเรียนเอง ไม่เข้าใจกฎระเบียบต่างๆ ไม่เข้าใจเหตุผลของระเบียบต่างๆ พื้นฐานการศึกษาของนักเรียนไม่ดี การไม่รู้จักเลือกคบเพื่อนนักเรียน มีเรื่องกระทบกระทั่งกันจิตใจและนักเรียนมีความรู้สึกขัดแย้งกับครู

3. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางบ้านและชุมชน สภาพการใช้อำนาจของบุคคลและความสัมพันธ์ภายในบ้านไม่ดี บ้านอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการก่ออาชญากรรมบ่อยๆ นักเรียนมีการะต้องรับผิดชอบมากหรือต้องทำงานตึกเกินไป

4. ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน วิชาที่จัดการเรียนการสอนง่ายเกินไป วิชาที่ทางโรงเรียนจัดไม่ตรงกับความต้องการหรือขาดความสนใจของนักเรียน การมอบหมายงานให้นักเรียนทำในชั้นเรียนอาจมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ครูอธิบายไม่ชัดเจน เนื้อหาและกิจกรรมที่จัดไม่เหมาะสม การจัดที่นั่งเรียนไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ไม่มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อน การประเมินผลขาดความยุติธรรมและทัศนคติของครูต่อนักเรียนอาจจะเป็นไปในทางที่ไม่ดี ขาดความอบอุ่นและที่พึ่งต่อนักเรียน

สุนทร พานนท์ (2551 : 18) กล่าวถึง สาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง มีหลายสาเหตุ ดังนี้

1. ตัวนักเรียนเอง เช่น ความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจและสังคม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ ตลอดจนการสอบตกและความรู้สึกขาดความมั่นคงในโรงเรียน

2. เพื่อน เช่น เพื่อนฝูงชักชวนกันก่อการวิวาทหรือการสร้างบรรยากาศให้เกิดความตึงเครียดในโรงเรียน

3. ครู เช่น ทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียนซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ไม่ดีตลอดเวลา จนเป็นสาเหตุให้นักเรียนไม่มีความสุขในโรงเรียน สภาพทั่วไปในห้องเรียน วิธีการสอนของครู ความไม่เข้าใจวิธีการสอนของครูและความแตกแยกกันในหมู่ครูที่นักเรียนสังเกตเห็น

4. บ้านหรือสังคมแวดล้อม เช่น ทางบ้านมีภูมิหลังไม่ดี สังคมรอบบ้านไม่ดีทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนไม่ดีไปด้วย

5. สภาพแวดล้อมโดยรวมของบ้านเมืองอยู่ในสภาพไม่ดีก็มีส่วนทำให้นักเรียนมีแนวโน้มไม่ดีไปด้วย ได้เห็นตัวอย่างของผู้ใหญ่ที่ขาดระเบียบวินัย

เจริญ นันไชยวงศ์ (2554 : 37-38) กล่าวถึง สาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง ตัวนักเรียนเองอาจเป็นทางกาย จิตใจ ทางอารมณ์ และเกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม ครู ระบบการศึกษา การจัดการภายในโรงเรียนตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่

สาคร ทองทิพย์ (2557 : 15) กล่าวถึง สาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง เกิดจากปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ปัญหาเกิดจากครู ปัญหาจากเพื่อน และปัญหาที่เกิดจากทางบ้าน ครอบครัว สภาพแวดล้อมและชุมชน

สรุปได้ว่า สาเหตุของการขาดความมีวินัยในตนเอง เนื่องจากสภาพสังคมส่วนรวม วุ่นวายซึ่งเต็มไปด้วยความแตกแยกและแข่งขันกันตลอดเวลาเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียน จึงทำให้เกิดปัจจัยหลายอย่างที่เป็สาเหตุของปัญหา เช่น ปัญหาจากตัวนักเรียนเอง ความใส่ใจของครู วิธีการสอนของครู ห้องเรียนไม่น่าสนใจ การคบเพื่อน สภาพแวดล้อมจากครอบครัว เพื่อนบ้านและสังคมเป็นส่วนสำคัญทำให้ได้รับและรับทราบด้วยมีตัวอย่างจากผู้ใหญ่ที่ขาดระเบียบและวินัยจำนวนมากนั่นเอง

2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง

การเกิดวินัยในตนเองเชื่อว่าบุคคลต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิด จนกระทั่งเติบโตขึ้นมาจุดเริ่มต้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูอันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ซึ่ง บัวคำ แก้วอุดม (2550 : 21-24) อธิบายถึงทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองโดยยึดแนวทฤษฎีสำคัญ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) ว่าด้วยกำเนิดของการควบคุมตนเองหรือการมีวินัยในตนเองและทฤษฎีของเพค และแฮวิกเฮิสต์ (Peck & Havighurst) ว่าด้วยพัฒนาการแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการมีวินัยในตนเอง ยึดการควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกเป็นหลัก มีหลักการสำคัญ ดังนี้

2.5.1 ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mowrer)

เมาเรอร์ (Mowrer อ้างถึงใน อรรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์, 2542 : 10-14) กล่าวว่า การมีวินัยในตนเองของบุคคลนั้น นักจิตวิทยาทั้งหลายเชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมาสิ่งสำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอันจะนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเองหรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น เมาเรอร์พบว่า ทารกหรือเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูตน โดยการเรียนรู้ที่เกิดในสภาพที่เหมาะสมเท่านั้น การเรียนของเด็กทารกหรือเด็กนี้จะเกิดขึ้นระดับและขั้นตอน ดังนี้

1. บุคคลสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กทารก คือ บิดา มารดาหรือผู้เลี้ยงดูซึ่งเป็นผู้ที่นำมาบำบัดความต้องการของทารก เช่น หิวก็ได้ดื่มนม ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็ได้ผู้ปัดให้ ฯลฯ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็รู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความรู้สึกของทารกนี้จะรุนแรงมากและติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุขนั้น สิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์อยู่เสมอทุกครั้งคือ การปรากฏตัวของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูในขณะที่มาปรนนิบัติเด็ก การบำบัดความต้องการของตนกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู เป็นสิ่งควบคู่เสมอในการรับรู้ของเด็ก จึงถ่ายทอดมายังบิดามารดาซึ่งเมาเรอร์ เชื่อว่า ความรักและพอใจ บิดามารดานั้น จะต้องเกิดการเรียนรู้เช่นนี้โดยที่ความสุขความพอใจที่ได้รับการบำบัดต้องมาก่อน ถ้าไม่มีเหตุการณ์เช่นนี้ในเด็ก เช่น เมื่อหิวก็ไม่ได้กินหรือยามนอนไม่ได้นอน เด็กก็จะไม่เกิดความพอใจ เด็กก็จะมีรากฐานในการ ที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูตนนั้น คือ บุคคลที่สำคัญต่อการเรียนรู้เริ่มแรกของทารกหรือเด็ก คือ ผู้เลี้ยงดูซึ่งอาจเป็นบิดามารดาหรือผู้อื่นก็ได้

2. ความรักและความผูกพันของเด็ก นำไปสู่การปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนหรือการเลียนแบบคนที่ตนรักและพอใจ กล่าวได้ว่า ความรักและความพอใจของเด็กที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ทำให้เมื่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู มีการอบรมสั่งสอนเด็กหรือมีการกระทำหรือการพูดจาอย่างไรเด็กก็จะเกิดการทำตามหรือเลียนแบบคำพูดหรือการกระทำที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูสั่งสอนหรือตามที่เห็นบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูกระทำ ซึ่งการกระทำของเด็กเช่นนี้ทำให้เขาเกิดความสุขความพอใจได้เอง อันเป็นลักษณะการให้รางวัลหรือชมเชยตนเอง โดยบุคคลไม่ได้หวังผลจากภายนอก การเลียนแบบผู้เลี้ยงดูตนเองของเด็กจะทำทั้งทางที่ดีและไม่ดีเท่า ๆ กัน ครอบคลุมที่ลักษณะนั้นเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักและพอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นผู้เลี้ยงดูสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะมีสุขความพอใจเพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักคนพอใจมาก่อน ความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้ เมทาเรอร์เชื่อว่าเป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กที่อายุ 8-10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ เช่น ในการโต้ตอบเมื่อเกิดการคับข้องใจ เมื่อเกิดการความกลัวในการมีความรักและการมีอารมณ์ต่างๆ ส่วนผู้ที่ขาดวินัยในตนเองหรือขาดการควบคุมตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่วัยทารก จึงกลายเป็นผู้ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและกลายเป็นผู้ทำผิดกฎหมายของบ้านเมือง อยู่เสมอในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมเรื้อรังหมดโอกาสที่จะแก้ไข

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมทาเรอร์ (Mowrer) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู พฤติกรรมและความต้องการของบุคคล จะเปลี่ยนไปตามการสนองความต้องการหรือการปรนนิบัติเอาใจใส่ดูแลของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูตั้งแต่เป็นทารกเติบโตเป็นผู้ใหญ่ตลอดรวมทั้งการเลียนแบบพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดีจากผู้ใกล้ชิด

2.5.2 ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการมีวินัยในตนเองของเพค และแฮวิกเฮิสต์ (Peck & Havighurst)

เชื่อว่าการควบคุมของอีโก (Ego-Control) และการควบคุมของซูเปอร์อีโก (Super Ego-Control) ร่วมกันช่วยให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างมีเหตุผล นักทฤษฎีทั้งสองเห็นว่าพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกในบุคคลจะมีมากหรือน้อยก็ได้ และบุคคลแต่ละคนจะมีพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกในระดับที่ไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากการได้รับความรู้ทางจริยธรรมทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในแต่ละบุคคลจะมีระดับไม่เท่ากัน ส่งผลไปยังการมีวินัยในตนเองหรือควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกที่ต่างระดับกัน ดังนั้น นักทฤษฎีทั้งสองจึงได้จำแนกลักษณะของบุคคลออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกที่น้อยมาก โดยบุคคลจะเป็นผู้ที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

และเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียวโดยที่ไม่เรียนรู้ที่จะให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้และกระทำการต่าง ๆ อย่างไม่ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมความเห็นแก่ตัวของตนเองและเป็นผู้ขาดวินัยในตนเองหรือมีน้อยมาก

2. พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้น้อยแต่พลังควบคุมของซูเปอร์อีโก่มากขึ้นแต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้จะยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจและผลได้ของตนเอง เป็นคนที่ไม่จริงจังยอมอยู่ใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจถ้าทำให้เขาได้รับผลที่ต้องการได้เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง ลักษณะนี้จะพบตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นและในคนบางประเภทจะติดตัวไปจนตาย

3. พวกคล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้น้อยเหมือนคน 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก่มากกว่า คือ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลักและคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ต้องไตร่ตรองบุคคลประเภทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองระดับปานกลางแต่ไม่แน่นอน

4. พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกปานกลาง แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก่มากจนเป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเองเป็นผู้ที่ทำตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นและมีศรัทธา เป็นผู้ที่ถูกควบคุมโดยค่านิยมและปทัสถานของสังคมเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองค่อนข้างมากแต่ยังไม่สมบูรณ์ บุคคลประเภทนี้จะทำตามกฎอย่างเคร่งครัด โดยเห็นว่ากฎเกณฑ์นั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ แม้ว่าจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจ บุคคลประเภทนี้จะเป็นหลักของชุมชนเพราะมีความมั่นคงในความเชื่อมั่นและการกระทำคนอื่นเห็นได้ง่ายแต่การขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผลของคนประเภทนี้จึงยังเป็นคนที่ไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

5. พวกเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational Altruistic Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก่มากและพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก่มากด้วย จนเกิดสมดุลระหว่างการปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผลโดยเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้มีความสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุมีผลมิได้ตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มในสังคมหรืออยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงมากจะเป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำของตนเองต่อผู้อื่น ก่อนทำอะไรต้องพิจารณาอย่างมีเหตุมีผลเพื่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป มีความต้องการเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้ไม่มากนักในแต่ละสังคมแต่นักทฤษฎีทั้งสองเชื่อว่าเป็นบุคลิกลักษณะที่พัฒนาถึงขีดสุดของมนุษย์

สรุปได้ว่า ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการมีวินัยในตนเองของเพคและแอวิกเฮิสต์ คือ แรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการมีวินัยในตนเองเกิดจากการควบคุมของอีโก้ (Ego-Control) และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego-Control) ร่วมกันทำให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผลและบุคคลแต่ละคนจะมีพลังควบคุมในระดับที่ไม่เท่ากัน ส่งผลให้พฤติกรรมต่าง ๆ ในแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาแตกต่างกันด้วย

เมื่อพิจารณาทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมอเรอร์และทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพคและแอวิกเฮิสต์ เห็นความสอดคล้องของทฤษฎีทั้งสอง คือ ทฤษฎีของเมอเรอร์พบว่า การวางพื้นฐานให้เกิดวินัยในตนเองจะเริ่มมาจากการเลี้ยงดูทารกจนเกิดความผูกพันกันและเด็กเกิดความพึงพอใจที่ปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของผู้เลี้ยงดูหรือเลียนแบบพฤติกรรมของผู้เลี้ยงดู เด็กจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนกลายเป็นผู้มีวินัยในตนเองซึ่งทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพคและแอวิกเฮิสต์ พบว่า เมื่อเด็กเติบโตมาแล้วได้รับประสบการณ์และความรู้ทางจริยธรรมจากสังคม และรับเข้าไปจนกลายเป็นพลังในการควบคุมตนเองหรือเกิดวินัยในตนเอง สามารถสรุปได้ว่า กำเนิดของวินัยในตนเองมีที่มาจากตัวทารกและจะค่อย ๆ สะสมประสบการณ์ การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากครอบครัวและสังคมมาพัฒนาจนกลายเป็นพลังควบคุมตนเองหรือมีวินัยในตนเองที่แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม คือ เป็นผู้บรรลุนิติภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์

2.6 ประโยชน์ของความมีวินัยในตนเอง

ประโยชน์ของความมีวินัยในตนเองมีดังนี้

1. ช่วยสร้างและรักษาสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนและความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ถ้าขาดวินัยในห้องเรียนไม่อยู่ในระเบียบวินัยของสถานศึกษา การดำเนินงานในสถานศึกษาจะเป็นไปอย่างไร้ระเบียบวินัยในที่สุดผลเสียจะเกิดกับนักเรียนเอง เช่น นักเรียนที่ไม่มีระเบียบหรือนักเรียนนิกอยากจะทำอะไรก็ทำตามใจชอบ การเรียนของตนเองและของเพื่อนต้อง ชะงักลง เป็นต้น

2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับดำรงชีวิตในภายหน้า เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองและสมาชิกภายในครอบครัวการช่วยกันและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาการรักษาพยาบาล ปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปัญหาการเสียดายทรัพยากร ตลอดจนการสร้างวินัยสำหรับหมู่คณะเพื่อรองรับกับสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า “นิคส์” (NICS) การมีวินัยในสถานศึกษาเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Sense of responsibility) และรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ ของตนเองอันจะนำผลมาสู่ตนเองและหมู่คณะในอนาคต

3. วินัยเป็นเรื่องการปลูกฝังการรู้จักควบคุมบังคับใจตนเองไปที่ละน้อย สถานศึกษามีหน้าที่ปลูกฝัง อบรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย (Democratic society) สถานศึกษาจะต้องกระทำตลอดเวลา

และสม่ำเสมอด้วยการมอบหมายหน้าที่ให้ทำและให้ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่นั้นให้ดีที่สุดตามกำลังความสามารถแต่ละคนซึ่งอยู่ต่าง ๆ กัน สถานศึกษาต้องฝึกและอบรมชี้แจงให้นักเรียนทุกคนเห็นคุณค่าและความดี ความงามและความจำเป็นที่ต้องควบคุมให้ปฏิบัติหน้าที่ในทางที่ชอบจนเป็นนิสัย (Habit) มีลักษณะนิสัย (Characher) ทั้งนี้ นักเรียนจะต้องรู้จักนำตนเองให้ประพฤติปฏิบัติกรงานในทางที่ถูกที่ควร

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของความมีวินัยในตนเอง ช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามให้แก่นักเรียนและความก้าวหน้าของสถานศึกษาเป็นการเตรียมความพร้อมที่การดำรงชีวิตของนักเรียนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการปลูกฝังอบรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักควบคุมบังคับตนเองให้เห็นคุณค่าและความดีของการประพฤติตนเองอยู่ในระเบียบวินัยในตนเองซึ่งจะนำไปสู่การรับผิดชอบการกระทำต่าง ๆ

3. การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง

การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับลักษณะวินัยและกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ต้องการเสริมสร้าง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : ม.ป.ป.) กล่าวว่า การสร้างความมีวินัยในตนเองสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนตระหนักเห็นความสำคัญในคุณค่าของการวินัยในตนเอง

1. รณรงค์ให้สถาบันครอบครัวตระหนักในบทบาทที่มีต่อการสร้างวินัยที่พึงประสงค์ให้แก่สมาชิกในครอบครัว
2. สนับสนุนและกระตุ้นให้สถาบันครอบครัวหรือผู้ปกครองมีการอบรมถ่ายทอดวินัยที่พึงประสงค์ให้แก่สมาชิกผู้เยาว์ในครอบครัว
3. รณรงค์การสร้างวินัยที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชนโดยผ่านทางสื่อมวลชน
4. ให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวินัยที่พึงประสงค์ในสถาบันการศึกษาระดับและประเภทต่าง ๆ
5. ให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวินัยที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาตามวัยต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน

วนิดา เสวกตรุณธร (2537 : 72-73) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. ผู้ใหญ่สามารถสร้างวินัยให้กับเด็กได้ การทำตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ประพฤติปฏิบัติตนคอยชี้แนะตักเตือน รวมทั้งให้เหตุผลข้อดีและข้อเสียของการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ด้วย
2. ชั้นเรียนกับการสร้างวินัยในการจัดกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ในชั้นเรียนครูต้องควบคุมอย่างจริงจังกับระเบียบข้อบังคับ ถ้าทำผิดลงโทษและทำอย่างต่อเนื่อง

3. กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริมความมีวินัยในสถานศึกษาครูประจำชั้นมีความใกล้ชิดกับเด็กมาก จึงเหมาะสมที่จะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมวินัยให้กับเด็กในหลายโอกาสที่เอื้ออำนวยให้โดยเฉพาะตอนเช้าหลังเคารพธงชาติซึ่งสถานศึกษาส่วนมากมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การปรับตัว ตลอดจนการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ควรวางโครงการอย่างมีจุดประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนรวมทั้งการประเมินผล

กรมวิชาการ (2537 : 12) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่มีการผ่อนคลาย
2. ให้โอกาสเด็กริเริ่มทำกิจกรรมอย่างอิสระ
3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลง
5. แสดงความชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลงให้กำลังใจและช่วยเหลือเด็กที่ยัง

ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง

6. ทบทวนสิ่งที่เด็กกระทำ โดยการถามหรือชมเชย

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2538 : 8-13) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัย ในตนเองไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. สร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน เป็นการนำเอาธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วย โดยสร้างวินัยเป็นไปตามธรรมชาติหรือสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์เพราะในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลจะปฏิบัติตนตามความเคยชินเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ สาเหตุของความเคยชินเกิดจากความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในการดำเนินชีวิตมนุษย์เมื่อมนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดสักครั้งหรือสองครั้ง จะมีแนวโน้มเคยชินและแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นซ้ำไปซ้ำมา พอมีความเคยชินก็จะยึดถือพฤติกรรมนั้นแล้วเกิดความพึงพอใจในพฤติกรรมที่เคยชิน ดังนั้น หากต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมย่อมยากขึ้นด้วยเพราะฉะนั้นจึงควรใช้วิธีการนำเอาความเคยชินของมนุษย์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้การฝึกฝนความมีวินัยในตนเองต้องใช้ความสามารถอย่างมากและจะต้องมีระบบการฝึกฝนที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ระบบการฝึกฝนเช่นนี้จะใช้ได้ดีกับช่วงเด็กทั้งนี้ด้วยเพราะวัยเด็กยังไม่ีพฤติกรรมอันเกิดจากความเคยชิน ดังนั้น การฝึกฝนวินัยในตนเองควรเริ่มให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีอันมาจากแบบอย่างที่ดีของบิดา มารดา หรือผู้ที่เลี้ยงดูตลอดจนสังคมที่แวดล้อมตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่หรือสถานศึกษาที่เด็กศึกษาเล่าเรียนอยู่

2. การใช้วินัยที่ลงตัวแล้วหรือวัฒนธรรมช่วยเพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สร้างวินัยแบบพฤติกรรมเคยชิน ทั้งนี้เกิดจากการที่สมาชิกทุก ๆ คนในสังคมปฏิบัติตนโดยให้วินัยนั้นกลายเป็นวัฒนธรรมแล้ว สมาชิกใหม่ของสังคมเข้ามาสู่วัฒนธรรมดังกล่าวหรือ

เข้ามาสู่ชุมชนปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติดั้งเดิมเพราะวัฒนธรรมเป็นกระบวนการถ่ายทอดตามความเคยชินหรือการทำให้วินัยกลายเป็นวิถีชีวิต

3. การส่งเสริมวินัยให้ได้ผลด้วยระบบสัมพันธ์ขององค์กรรวม การฝึกวินัยจะได้ผลดีต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการด้วยกันเป็นการนำองค์รวมมาประสานกันให้เป็นระบบขององค์กรรวม หากต้องการที่จะฝึกฝนพัฒนามนุษย์หรือการศึกษาต้องใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจและด้านปัญญาทำงานประสานกันไปทำให้องค์รวมสมบูรณ์ สิ่งที่ฝึกจะกลายเป็นชีวิตจริงของผู้ที่ถูกฝึกปฏิบัติอะไรสักอย่างหนึ่งต้องพิจารณาองค์รวมทั้ง 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านพฤติกรรม หากผู้ที่ถูกฝึกมีพฤติกรรมที่ดีด้วยความเคยชินถือว่าเป็นสิ่งที่ดี

3.2 ด้านจิตใจ หากผู้ที่ถูกฝึกมีความพึงพอใจหรือมีความสุขที่จะแสดงพฤติกรรมดังกล่าวย่อมมั่นคงมากขึ้น ดังนั้นทางด้านจิตใจต้องคอยดูว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้ผู้ที่ถูกตั้งอยู่ในวินัยมีความสุขและมีความพึงพอใจ

3.3 ด้านปัญญา หากผู้ที่ถูกฝึกมีความรู้ความเข้าใจถึงเหตุผลและคุณประโยชน์ของการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะมาหนุนองค์ประกอบด้านจิตใจอันจะทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการปฏิบัติพฤติกรรมเช่นนั้นมากขึ้นด้วย

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ต้องเสริมซึ่งกันและกันเพราะถ้าจะเน้นแต่เพียงองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งจะกลายเป็นการบีบบังคับผู้ถูกฝึกจะไม่มีความพึงพอใจและจะแสดงพฤติกรรมด้วยความจำใจ จึงพร้อมที่จะละเมิดแนวทางปฏิบัติได้

4. การส่งเสริมความมีวินัยใช้ปัจจัยอื่นช่วยเสริม การมีวินัยทำให้เกิดความสุข ผู้ที่ถูกฝึกจะมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติตาม การใช้ปัจจัยอื่นมาช่วยอีก เช่น ความเป็นกัลยาณมิตรอันประกอบด้วย ความรักและความศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งจะนำมาสู่การเกิดวินัยโดยความเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวเสริมในการสร้างวินัยจากพฤติกรรมที่เคยชินได้ทำหน้าที่หนุนองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

4.1 เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรม (ศีล)

4.2 มีความรัก ทำให้เกิดความอบอุ่น มีความเป็นกันเองพร้อมทั้งศรัทธาและความสุข (จิตใจ)

4.3 กัลยาณมิตร รู้เหตุรู้ผล สามารถบอกได้ว่าทำอย่างนั้นแล้วมีผลอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา)

5. การส่งเสริมความมีวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจเป็นอีกวิธีการหนึ่งซึ่งนำเอาปัจจัยด้านจิตใจมาเป็นตัวนำ กล่าวคือ เป็นการตั้งอุคมคติในจิตใจเพื่อให้มีความฝักใฝ่มุ่งมั่นอย่างรุนแรงในการที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือเรียกว่า การร่ามานะ แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อ

ควรระวังตรงที่ความมานะในระดับต้น ๆ จะเป็นความภาคภูมิใจแต่ถ้ารุนแรงเกินไปจะกลายเป็น การดูถูกบุคคลอื่นหรือเป็นการทำคนให้เข้าไปอยู่ในระบบการแข่งขันมักจะแย้งซึ่งความเป็นใหญ่

6. การส่งเสริมความมีวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับเป็นการใช้กฎหมาย กฎเกณฑ์เข้ามาบังคับใช้ควบคุมโดยมีวิธีการลงโทษสามารถสร้างความมีวินัยแต่ไม่ใช่เป็นวิธีการ ที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะไม่เป็นวิธีการสอดคล้องกับหลักความจริงของธรรมชาติ ซึ่งมีหลักว่า มนุษย์ต้องได้รับการฝึกฝน การกดขี่หรือข้อบังคับมิใช่วิถีทางที่ถูกต้องเสมอไปเพราะการใช้ อำนาจบังคับจะได้ผลต่อเมื่ออำนาจดังกล่าวยังคงอยู่ แต่ถ้าหากอำนาจนั้นหมดลงไป มนุษย์ พร้อมทั้งจะละเมิดวินัย ซึ่งจะยิ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายและความเสียหาย กระนั้นก็ตามการใช้ กฎเกณฑ์ในบางกรณีอาจได้ผล หากกฎเกณฑ์ดังกล่าวนั้นมีอำนาจบีบบังคับมากเกินไปและมี ระยะเวลาพอสมควร เพื่อที่จะให้บุคคลผ่านเข้าสู่ความเคยชิน กระทั่งบุคคลจะมีได้รู้สึก ว่าตนเองกำลังตกอยู่ภายใต้อำนาจที่บังคับซึ่งจะกฎธรรมชาติตามวิธีที่ 1 คือ การส่งเสริมความ มีวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมความเคยชินมารับทอจากการใช้อำนาจบีบบังคับอันจะเป็น วิธีการที่ได้ผล แต่จะต้องพึงระวัง คือ ไม่ควรใช้วิธีการบีบบังคับและลงโทษ หากแต่ต้องฝึกฝน ทางจิตใจให้ผู้ที่ถูกฝึกเกิดความรู้สึกว่าเป็นประโยชน์ ถ้าปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น ๆ ความรู้ความ เข้าใจและจิตสำนึกที่ได้รับจากการฝึกฝนจะทำให้ผู้ที่ถูกฝึกเกิดความพึงพอใจหรือความเต็มใจ จะปฏิบัติตาม นั่นคือ เป็นการทำให้เข้าสู่ระบบการศึกษาที่แท้จริงอันประกอบด้วยพฤติกรรม สภาพจิตใจและปัญญาเข้ามาประสานกัน

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2540 : 30-34) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ต้องมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. กฎต้องสมเหตุผล สิ่งที่ยากให้เด็กทำนั้น ควรเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จำเป็น และเป็นเรื่อง que เด็กทำได้ในระดับอายุของเขา
2. กฎต้องถูกต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ ต้องแน่ใจว่ากฎที่ตั้งขึ้นในเด็กทุกเรื่องเป็น สิ่งชัดเจนอย่าให้มีข้อสงสัยหรือโต้เถียงได้
3. กฎต้องบังคับได้ ต้องมีการกำหนดโทษ ถ้าทำผิดต้องลงโทษอย่างจริงจังทำ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

กัญระญา รุ่งเรือง (2545 : 19-20) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองเป็น กระบวนการต้องอาศัยเวลาอันเป็นผลจากการฝึกหัดการสอนต้องค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างแนวปฏิบัติ ชั้นแรกของการส่งเสริมความมีวินัยนักเรียน คือ ให้นักเรียน รู้จักพฤติกรรมที่ดี ความสนใจ ความตั้งใจจริงของครูที่จะให้ผู้เรียนสังกัด แยกแยะพฤติกรรมของ ผู้เรียน วิธีการให้ผู้เรียนได้สร้างแนวปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้น
2. ให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง ครูต้องใช้ความมีเหตุผลประกอบการแนะนำ แนวทางแก่นักเรียนให้ได้รับความรู้สึกของเพื่อน ของครูที่มีต่อความประพฤติปฏิบัติ

ที่เหมาะสมในแนวทางเช่นนี้ครูจะช่วยย้าให้นักเรียนมองเห็นมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีและทำให้เกิดการปรับปรุงตนเอง

3. สังเกตใช้กฎเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการนำสู่วินัยในตนเอง เมื่อมีคนที่คิดกฎหมายการพิจารณาร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนเป็นโอกาสที่จะช่วยพื้นฐานวินัยในตนเองของครูช่วยให้นักเรียนพิจารณาความประพฤติผิดแก้ไขในบางสถานศึกษาครูอาจให้นักเรียนดูแลรักษากฎระเบียบห้องเรียน แต่การกระทำผิดเช่นนี้นักเรียนต้องมีความพร้อม

บัวคำ แก้วอุดม (2550 : 27) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองเป็นการพัฒนาและสร้างเสริมวินัยในตนเองให้กับเด็กโดยใช้หลักจิตวิทยาในการมุ่งใจมากกว่าการบังคับ สนับสนุนให้เด็กได้คิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลให้อิสระแก่เด็กในการมีความคิดเป็นของตนเองให้ยกย่องชมเชยขณะที่เด็กปฏิบัติและต้องปลูกฝังเสริมสร้างและพัฒนาวินัยในตนเองเพื่อสร้างจริยธรรมที่ดีงามให้กับตนเอง

สุพจน์ สนั่นไพบูลย์ (2550 : 20) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองเกิดขึ้น ในตัวนักเรียนได้ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. การทำดีของนักเรียน เป็นไปเพราะความเห็นดีเห็นชอบของนักเรียนที่จะได้จากการกระทำไม่ใช่เพราะอำนาจภายนอกเป็นบังคับให้กระทำดี การเชื่อฟังคำสั่งสอนและระเบียบเกิดขึ้นจากการเข้าใจเหตุผลของการกระทำตามระเบียบไม่ใช่เพราะความกลัวอำนาจ

2. การออกคำสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตามจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าจะเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักประพฤติดีไม่ใช่ออกมาเพื่อเหตุผลส่วนตัวของผู้มีอำนาจที่จะออกคำสั่งนั้น ๆ

3. การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวินัยเป็นไปตามลักษณะพื้นฐานส่วนตัวของผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป

4. กิจกรรมทั้งหลายของนักเรียนทั้งภายในและนอกห้องเรียนเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้สร้างความเจริญไปในทางที่ถูกที่ควรอันเป็นที่ยอมรับในสังคม

สุนทร พานนนท์ (2551 : 23-24)กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองที่สถานศึกษานำมาใช้ ดังนี้

1. การส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในบทเรียน
2. การสร้างความรักให้เกิดในหมู่นักเรียน
3. รักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูด้วยกันเพราะนักเรียนจะถือเอาครูเป็นตัวอย่าง
4. พยายามขจัดสิ่งยั่วยุที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
5. ใ้รางวัลความประพฤติเพื่อยั่วยุให้นักเรียนทำความดี
6. ให้เกิดความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษาในการควบคุมพฤติกรรม

7. การชี้แจงเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่คณะให้นักเรียนรู้ว่าอะไรควรทำอะไร ไม่ควรทำ

8. การจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

เจริญ นันไชยวงศ์ (2554 : 33) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง มีความสำคัญมากในการจะให้นักเรียนปกครองตนเองได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสถานศึกษารู้จักเสียสละและประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การมีวินัยทำให้เป็นคนดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

ไชยา ศรีสร้อย (2555 : 37) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองมีหลายแนวทางจะต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบเริ่มตั้งแต่การสอนให้เขารู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบทำเป็นตัวอย่างให้ดู รวมทั้งการควบคุมพฤติกรรมด้วย ถ้าเขาทำผิดต้องหาวิธีปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม อาจจะใช้การกล่าวตักเตือน ชี้แจงให้เขาเข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถูกหรือลงโทษตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กด้วยหรืออาจมีการยกย่องชมเชยให้กำลังใจเมื่อเขาประพฤติดีต้องรู้จักใช้จิตวิทยากับเด็ก ครูต้องทำงานร่วมกับเด็ก เอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองของเด็กด้วย นอกจากนี้ต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์หรือบุคคลที่เด็กชื่นชอบเพื่อยึดถือเป็นแบบอย่างได้สื่อเหล่านี้ต้องประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของการมีวินัยจะช่วยทำให้เด็กมีวินัยในตนเองได้

สาคร ทองทิพย์ (2557 : 20) กล่าวว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองมีความมุ่งหมายให้นักเรียนปกครองตนเองได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษารู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การมีวินัยทำให้เชื่อได้ว่าเป็นคนดีมีศีลธรรม

สรุปได้ว่า การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้ตระหนักเห็นความสำคัญคุณค่าของความมีวินัยในตนเองของนักเรียนเป็นพื้นฐานการเคารพกฎ เกณฑ์ของสังคมร่วมกัน และเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องมือปลูกฝังสิ่งที่ดีงามมีจิตสำนึกของแต่ละคนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม โดยมีต้องมีกฎเกณฑ์ใดๆ มาบังคับสังคมนั้นจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยังช่วยพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า

4. การดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

การดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษามีองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่พบในงานวิจัย ดังนี้

ยุพิน เทียนชุมพันธ์ (2550 : 111-113) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า ครูมีความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก ครูสามารถนำสาระและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจัดเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน และครูจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริง ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการจัดการที่เป็นระบบ ส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการปฏิบัติน้อย มีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตรงตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

วรรณทิพย์ ลือเปี่ยม (2551 : 85) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน

ภักดี พานอ่อน (2553 : 94) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองแก่นักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสร้างวินัยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน การสร้างวินัยได้ผลด้วยระบบสัมพันธ์ของครุรวม การสร้างวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่นช่วยเสริม การสร้างวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจ และด้านสร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับหรือนโยบายบังคับอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของความมีวินัยเนื่องจาก วินัยคือ กฎ กติกา ระเบียบ ข้อบังคับของสังคมให้ถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันเพื่อให้สังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คำพร ธรรมวงศ์ (2553 : 76) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคเหนือในระบบ 11+3 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า อาจารย์ผู้สอนยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรแบบใหม่ และยังมีความคุ้นเคยกับการสอนหลักสูตรแบบเก่า จึงทำให้มีปัญหาในการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติจริง การสอนให้ผู้เรียนแก้ปัญหาสิ่งที่พบ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยภาคเหนือที่มีวุฒิการศึกษาสูงเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

นวกัทธ น้าใจ (2554 : 76-78) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษนนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ผลที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารโรงเรียนได้มีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและปรับปรุงโรงเรียนทุก ๆ ด้าน

ทั้งด้านมาตรฐานการศึกษา ผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการศึกษาครูและมาตรฐานการศึกษาผู้บริหาร

วันเพ็ญ สัตยากุล (2555 : 85-87) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมระเบียบวินัย ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แนวทางการส่งเสริมระเบียบวินัย ในสถานศึกษาเอกชนทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมเอื้อต่อสร้างเสริมวินัย การจัดกิจกรรมตามแนวทางการส่งเสริมวินัยนักเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกวินัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้

สรุป การดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนมีองค์ประกอบหลายประการ เช่น การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน การจัดสภาพแวดล้อม นิเทศการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน การส่งเสริมความมีวินัยให้ได้ผลด้วยระบบสัมพันธ์ขององค์กรรวม การส่งเสริมความมีวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่นช่วยเสริม การส่งเสริมความมีวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจ

จากดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพการดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร เนื่องจากเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากการสัมพันธนโยบายด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนไม่ได้จัดทำเป็นคู่มือหรือระเบียบของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสนใจศึกษา 3 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาและครูใช้เป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาและเป็นแนวทางพัฒนาการสร้าง ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.1 ด้านการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน

การกำหนดนโยบายเป็นทิศทางมุ่งไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จงานส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองเหมือนกันจะดำเนินการเป็นผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับที่กำหนดนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการกำหนดนโยบายแนวทางการสร้างวินัยในตนเองไว้ ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2526 : 35) กล่าวว่า การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน เพื่อบรรลุถึงการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. กำหนดนโยบายเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองไว้ปฏิบัติ

2. กำหนดวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองให้เป็นไปตาม แนวนโยบาย

สมพงษ์ จิตระดับ (2526 : 164) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนออกมาเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานกิจกรรมทางความมีวินัยในตนเองทุกรูปแบบที่จัดขึ้นในโรงเรียน นโยบายเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ตรงสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จการดำเนินงานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งแผนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองได้สรุปผลไว้ว่า การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองระยะที่ผ่านมายังขาดนโยบายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในอันที่จะให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสู่วัตถุประสงค์ การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองในโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติ ควรกำหนดนโยบายให้เป็นตามจุดมุ่งหมาย

Gorton อ้างถึงในกาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2538 : 276-283) กล่าวว่า การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและวิธีการดำเนินการด้านวินัยควรสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา นโยบายและวิธีการของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวินัย ควรได้รับการตรวจสอบและพิจารณาร่างว่าสอดคล้องกับนโยบายระดับสูงหรือไม่

2. ปรัชญาและความมุ่งหมายในการรักษาระเบียบวินัยในสถานศึกษานั้นควรเป็นที่เห็นชอบด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายนักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้บริหารสถานศึกษา

3. สถานศึกษาควรรักษานโยบายและดำเนินการด้านวินัยให้เกิดผลเพื่อการศึกษาให้มีความเป็นไปได้ในการบริหารและให้สอดคล้องกับเหตุผลของกฎหมายบ้านเมืองด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ นั้น ถ้ายังมีมากก็ยิ่งยากที่จะได้รับการยอมรับและยังต้องเสียเวลาในการที่จะต้องกวาดล้างดูแลให้เกิดผลในการปฏิบัติจริงอีกด้วย ดังนั้น จึงควรมีเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

4. นโยบายและวิธีการดำเนินการด้านวินัยควรจะทำไปรูปการใช้ถ้อยคำไปในทางบวกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเน้นในลักษณะให้นักเรียนถือเป็นความรับผิดชอบมากกว่าที่จะเน้นพฤติกรรมที่เป็นความผิด ถ้าเน้นที่พฤติกรรมควรเน้นพฤติกรรมที่พึงปรารถนามากกว่าที่จะเน้นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

5. นโยบายและวิธีการดำเนินการปกครองนักเรียนควรเขียนให้ปรากฏชัดเจนใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและการพิมพ์ลงในคู่มือนักเรียน ครูและผู้ปกครองเพื่อให้ได้ทราบร่วมกัน และควรมีการทบทวนนโยบายและวิธีการดำเนินการด้านวินัยนักเรียนในทุก ๆ ต้นปีการศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนความจำเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดและชัดเจนถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายและวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

6. การกระทำที่ผิดกฎหรือระเบียบอย่างรุนแรงควรได้รับผลที่ชัดเจนแน่นอนและเหมาะสมกับความผิด นักเรียนควรจะได้รู้ว่าถ้าเขาทำผิดระเบียบแล้วอะไรจะเกิดขึ้นเพื่อให้เขาได้มีโอกาสพิจารณาผลของการกระทำนั้นได้ โทษที่กำหนดไม่ควรจะเบาหรือหนักเกินไป

7. เหตุผลที่ใช้ในการออกกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการดำเนินการ ตลอดจนผลที่ได้รับจากการกระทำผิดกฎระเบียบต่าง ๆ นั้นจะต้องมีการสื่อสารให้นักเรียนได้ทราบอย่างชัดเจนและออกใช้บังคับด้วยความยุติธรรมและด้วยความเสมอภาคกับทุกคน

ใจจริง บุญเรืองรอด (2542 : 124-126) กล่าวว่า การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน เป็นการวางระเบียบวินัยที่ต้องยึดหลักการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนโดยการใช้ถ้อยคำในทางบวกมากกว่าในทางลบ ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง ปฏิบัติได้จริง นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนในวัยนั้นและระเบียบวินัยนั้น ต้องเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานศึกษาจึงต้องมีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนระเบียบวินัยอยู่เสมอ

เชษฐา ปาละกุล (2551 : 23) กล่าวว่า การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของจุดหมายอาจเกิดจากปรัชญาของโรงเรียนอาจเกิดจากปัญหาความต้องการ ส่วนแนวทางการปฏิบัติงานควรกำหนดให้ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติงานให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด และการกำหนดนโยบายและแนวทางเพื่อให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพได้ นั้น สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนับสนุน สถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้ได้ผลเกิดประสิทธิภาพ

วรรณเทียน ลือเปี่ยม (2551 : 5) กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย แนวปฏิบัติตลอดจนวิธีการดำเนินงานเพื่อให้กระบวนการสร้างความมีวินัยในตนเองสามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีทั้งความรู้และความประพฤติดีควบคู่กัน

ถิรพงศ์ ฤกษ์ขำ (2552 : 20) กล่าวว่า การกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน ต้องตระหนักถึงปรัชญาของสถานศึกษาและสอดคล้องหรือส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนในเวลาสอน เวลาเรียนในทุกวิชา ทุกโอกาสเมื่อสอนเสร็จมิใช่จบสิ้นแค่นั้นการสอนความมีวินัยเป็นกิจกรรมต่อเนื่องต้องสอนทุกเวลาทุกโอกาสและทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งต้องสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่นและกลุ่มของตัวเอง

สรุปได้ว่า ด้านการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน เป็นการวางระเบียบ กำหนดนโยบาย เป้าหมายและแนวทางปฏิบัติวิธีดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมผู้เกี่ยวข้องพร้อมทั้งจัดทำคู่มือเป็นแนวทางการปฏิบัติ สนับสนุนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนเหมาะสมกับวัย ปรับปรับระเบียบวินัยทันสมัย

เหมาะสมกับบริบทและให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และยึดหลักการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและเหตุผลของกฎหมายบ้านเมืองด้านกฎระเบียบต่าง ๆ เป็นการเห็นชอบด้วยกันทุกฝ่ายทั้งฝ่ายนักเรียน ครู ผู้ปกครองเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีบทบาทสำคัญ การจัดการเรียนการสอนอย่างไร ทำให้นักเรียนมีความสนใจ ใฝ่รู้เป็นสำคัญเรื่องที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอน การใช้หลักต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นพัฒนานักเรียน จึงต้องใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอนหรือการจัดการเรียนการสอนหลากหลายวิธี

4.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 60) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งด้วยการฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างสรรค์ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

กมล ภูมิประเสริฐ (2545 : 40) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการและการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ที่สำคัญที่สุดเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดนักเรียนและนักเรียนได้ปฏิบัติมากที่สุด เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันทำ ถ้าจะแยกออกจากกันเป็น 2 ส่วน ก็จะเป็นการเรียน คือ กิจกรรมที่นักเรียนทำ การสอน คือ กิจกรรมที่ครูทำแต่ในทางปฏิบัติทั้งสองอย่างจะทำไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียนกว่า การเรียนการสอน

สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552 : 27) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียนด้วยการฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การประยุกต์ใช้หรือได้ความรู้ใหม่และแบ่งปันความประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่นที่เป็นการรวบรวมประสบการณ์ที่หลากหลายจากแต่ละคน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

คำพร ธรรมวงศ์ (2553 : 10) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่วิทยาลัยครูจัดให้นักเรียนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดูแลแนะนำของครูผู้สอน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

อุไรลักษณ์ วิบูลย์ธนา มาศ (2555 : 28) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การให้ผู้เรียนได้คิด ค้นคว้า ลงมือปฏิบัติและสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนการสอนออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองมากที่สุด โดยใช้กระบวนการกลุ่มและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีระบบขั้นตอน ซึ่งครูเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้เรียนในสิ่งที่ถูกต้องโดยมีความเหมาะสมของเนื้อหาและผู้เรียนของวิชาที่จัดการเรียนการสอนของแต่ละวิชา

รัตติยา สิทธิธิบ (2556 : 9) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียน การสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข พัฒนาเต็มตามศักยภาพของนักเรียน มีทักษะการแสดงหาความรู้สามารถนำความรู้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ มาประยุกต์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้นักเรียนได้เกิดความคิด ลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมตามศักยภาพ สามารถประยุกต์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข สามารถรับผิดชอบตนเองได้ ซึ่งครูเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนและเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้เรียนในสิ่งที่ถูกต้องมีความเหมาะสมของเนื้อหาและผู้เรียนของวิชาที่จัดการเรียนการสอนของแต่ละวิชา มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข พัฒนาเต็มตามศักยภาพของนักเรียน มีทักษะการแสดงหาความรู้สามารถนำความรู้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีวิธีการหลากหลายมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาดตนเองและสังคมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นประชากรที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติร่วมกันเป็นสำคัญและให้ความสำคัญการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

นิรมล ศตวุฒิ (2543 : 96-97) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้มาจากการพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์กลุ่มวิชาการและจุดประสงค์รายวิชาที่กำหนดไว้ในเอกสารหลักสูตรขอเขตเนื้อหาวิชาการในวิชานั้น ๆ ระดับของผู้เรียนความคาดหวังของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกและจัดเนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้ เตรียมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นสื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาและรับประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาและเอื้อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต้องดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แล้วนำผลการประเมินไปตรวจสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือยัง ถ้ายังต้องมีการสอนซ่อมเสริมและประเมินใหม่จนผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541:ก) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะและชื่นชมที่ได้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะกระบวนการต่าง ๆ

2. การสร้างเสริมให้ท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตร คำนึงความหลากหลายของท้องถิ่น แตกต่างกันทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

3. การจัดการเรียนการสอน ตามแนวดำเนินการของหลักสูตร โดยกำหนดแนวดำเนินการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จโดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ 1) จัดการเรียนการสอน เน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด 2) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการของท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 ก : 24-30) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทุกระดับถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพและมีความสุข ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสาระการเรียนรู้บูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับระดับการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและประเทศชาติให้มีการประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง มีวิธีการเรียนรู้ มีทักษะแสวงหา ความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง

2. จัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

3. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. ให้นักลากร องค์กรและสถาบันในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอน

5. มีการทำวิจัยในชั้นเรียน

6. ประเมินผลตามสภาพจริง เน้นการประเมินคู่ไปกับการเรียน การสอนและการประเมินจากการปฏิบัติงานจริง

7. ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ ต่าง ๆ

8. มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนภายใน

9. ประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 13) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ว่า สถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ทุกชั้นปี ตามแนวทางการจัดการศึกษาแนวปฏิรูปการศึกษา เน้น การบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติจริงของผู้เรียนและลดการท่องจำ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือสื่อการเรียนการสอน พัฒนา ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้การใช้ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

2. การจัดการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาสาระและกิจกรรม ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญ สถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และปฏิบัติจริง การส่งเสริม ให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งโดยจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ต่าง ๆ โดยการนิเทศหลากหลายรูปแบบ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของ บุคลากรในสถานศึกษา

4. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ครูทุกคนเป็นครูแนะแนว)

4.1 จัดกิจกรรมแนะแนวโดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแบบบันทึกและจัดทำสื่อ ให้คำปรึกษา การแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเอง ให้คำปรึกษาการศึกษาต่อและแนะนำอาชีพ

4.2 จัดกิจกรรมนักเรียนโดยสนับสนุนกิจกรรมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมความถนัดความสนใจ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการทำประโยชน์ต่อสังคม

5. ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จัดกิจกรรม การเรียนรู้และจัดทำวัสดุอุปกรณ์ จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแบบบันทึก และรายงานผล

สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552 : 30) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการศึกษายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิด มีทักษะและนำไปสู่ประสบการณ์ที่ส่งผลไปใช้ประโยชน์การดำรงชีวิต โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ 1) การจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน และ 2) การจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเนื้อหาและเอื้อให้กับผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์มีทักษะจากประสบการณ์จริง สามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตโดยเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเงื่อนไขและความต้องการของท้องถิ่น

4.2.3 ประเภทของการจัดการเรียนการสอน

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงประเภทของการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

นวลจิตต์ เขาวีรดิพงษ์ และคณะ (2545 : 8-9) แบ่งประเภทของการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงมีความสมดุลในเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาการว่าด้วยความเป็นมนุษย์และให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้แก่

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

1.2 เนื้อหาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย

1.3 เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

1.4 เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและเป็น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การปฏิรูปการศึกษาที่สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542:57) สรุปถึงประเภทการจัดการเรียนรู้ในสาระ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

2.1 มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของ ผู้เรียน

2.2 ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน

2.3 จัดให้มีการฝึกทักษะกระบวนการและการจัดการ

2.4 มีการผสมผสานเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล

2.5 จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และรอบรู้

3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง โดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนและการร่วมกิจกรรม การใช้แฟ้มสะสมงาน การทดสอบ การสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลการเรียนรู้ได้หลายแบบไม่เพียงแต่ความสามารถทางผลสัมฤทธิ์การเรียนซึ่งวัดได้ โดยแบบทดสอบเท่านั้น การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้แบบนี้แสดงให้เห็นความแตกต่าง อันเกิดจากผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ชัดเจนมากขึ้น

ทิศนา ขัมมณี (2545 : 121) แบ่งประเภทของการจัดการเรียน การสอน ดังนี้

1. การสร้างความรู้ หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิด การสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนกับ เพื่อน สื่อและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. การมีส่วนร่วมทางกาย หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหว ร่างกายในการทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ

4. การเรียนรู้กระบวนการ หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

5. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์ต่าง ๆ

สนอง อินละคร (2544 : 2-6) แบ่งประเภทของการจัดการเรียนการสอน

ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของคน
2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้อะไรก็ตามที่มีความหมายขึ้นกับสิ่งที่สอน เนื้อหาและวิธีที่ใช้สอนเทคนิคการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้)

3. การเรียนจะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

4. สัมพันธ์ภาพที่กระหว่างผู้เรียนจะช่วยให้เกิดการเจริญงอกงามและช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5. ครูอำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ กล่าวคือ ครูเป็นผู้สอนแนะนำและสามารถค้นคว้าหาวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

6. การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์หรือความรู้สึก

7. ผู้เรียนได้มีโอกาสมองเห็นความสามารถของตนเองมีความมั่นใจตนเอง ควบคุมตนเองได้มากขึ้นตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

ประเวศ วะสี (2543 : ก) แบ่งประเภทของการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ ปฏิรูปการเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพมีแนวทางสำคัญ คือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนการสอนต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวลเป็นมิตร มีเมตตา อบอุ่น เข้าใจ และยอมรับซึ่งกันและกันให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนทั้งในเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทั้งเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก มีผลทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมีเรียนรู้อย่างชัดเจน ลึกซึ่งครอบคลุมมีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาสภาพสังคม

3. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงเรียนโดยใช้สมองและสองมือ การคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลผลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน เมื่อได้คิดแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติจริง จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดการเรียนการสอนให้ฝึกคิดและปฏิบัติจริงต้องฝึกจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ คือ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่างๆ ด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจัง และสรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกันทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคม และทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เรียนอย่างใคร่ครวญ ทบทวนตนเองรอบด้าน เป็นการรับรู้ลีลาการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่าเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นได้อย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินจุดเด่นจุดด้อยและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมพร้อมที่จะนำไปในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

สรุปได้ว่า ประเภทของการจัดการเรียนการสอน เป็นการกำหนดหลักสูตรซึ่งควรมีการปรับปรุงให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระทางวิชาการกับเนื้อหาที่หลากหลายสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ประกอบกับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพและเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

4.3 ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนครูต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ปฏิบัติถึงความละเอียด สุขุม รอบคอบและจริงจังเพื่อให้เกิดประโยชน์นักเรียนมากที่สุดและส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของชั้นเรียน มอบหมายงานที่เหมาะสมกับ

ความสามารถของนักเรียน การยกย่องชมเชยนักเรียนเพื่อพัฒนาความรู้สึกภาคภูมิใจและทัศนคติให้แก่ตัวนักเรียนให้มากจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองว่าดีทัดเทียมกับผู้อื่นจะส่งผลให้เกิดความมั่นใจในเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง มุ่งมั่นและรักษาเกียรติประวัติตนเองให้ต่อเนื่องตลอดไปของชีวิตนักเรียนซึ่งถือว่าวินัยเกิดขึ้นในการสร้างให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบและเกียรติของตนเอง (กาญจนา ศรีภาพสินธุ์, 2533 : 236)

4.3.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2533 : 15) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเวลาเรียนและนอกเหนือจากหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเองและด้วยความช่วยเหลือเอื้ออำนวยความสะดวกของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุเป้าหมายตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ เช่น กิจกรรมนักเรียน การดำเนินงานของสภานักเรียน ชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ ที่นักเรียนจัดขึ้นในสถานศึกษา ชมรมดนตรี ชมรมกีฬาชมรมศิลปวัฒนธรรม ชมรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม

อำภา บุญช่วย (2533 : 157) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรม นักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร ในห้องเรียนเรียนและนอกห้องเรียน ในเวลาและนอกเวลาที่โรงเรียน นักเรียนหรือครูเป็นผู้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นได้มากที่สุดด้วยความสมัครใจ กิจกรรมเหล่านั้นไม่มีการวัดผลได้และผลเสียใด ๆ ทั้งสิ้น

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534 : 38) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมทั้งหลายทั้งในและนอกหลักสูตรที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียนจัดขึ้น โดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากครู อาจารย์และไม่มีการให้คะแนนใด ๆ อันจะส่งเสริมให้นักเรียนเลื่อนหรือสำเร็จการศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 37) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยจัดขึ้นนอกเหนือหรือไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนตามปกติในห้องเรียน โดยตรงเริ่มตั้งแต่นักเรียนจะเข้าเรียนระหว่างเรียนจนกระทั่งออกไปนอกสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล ปรับปรุงการทำงาน โดยมุ่งเน้นการทำงานในกลุ่มและเป็นทีม

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 72) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การสอนกิจกรรมสอดแทรกขณะทำการสอนด้านวินัยในตนเองของนักเรียน ยึดหลักว่าปกติของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ครูผู้สอนสามารถที่จะสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนลงไปในพื้นที่ที่เหมาะสมกลมกลืนกับสาระหลักที่สอนพอดี

ทิตนา แชมมณี (2546 : 69-75) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม โดยใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันการส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น เป็นการที่ครูจะสามารถจัดได้ต้องอาศัยวิธีการสอนแบบต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีการที่ใช้อยู่นี้สามารถนำมาใช้ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมได้ เช่น

1. การเล่านิทาน เป็นการสอนที่ใช้นิทานเป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาที่ต้องการซึ่งครูอาจใช้สื่ออื่นๆ มาประกอบก็ได้ เช่น หุ่น ภาพ แผ่นป้ายสาธิต การ์ตูน นิทานที่ใช้มีหลายประเภท ได้แก่ นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทานกิจกรรม นิทานไม่รู้จักจบและนิทานตลก นิทานใช้ได้ดีกับนักเรียนประถมศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เยาวชน นิทานยังใช้ได้แต่ต้องเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับของนักเรียน

2. การเล่นเกม เกมเป็นการเล่นภายใต้กติกาที่กำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายของการเล่น โดยทั่วไปแล้วจะมีการแข่งขันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้น เกมการเล่นหลายเกมสามารถใช้ในการสอนและฝึกคุณธรรม จริยธรรม เช่น การตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความอดทน การมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เป็นต้น

3. การใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการสอนโดยใช้เรื่องที่คัดสรรมาหรือเขียนขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเรื่องที่คัดสรรขึ้นมาหรือเขียนขึ้นมาควรจะเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกับความเป็นจริง การที่ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นต่างๆ ร่วมกันจะช่วยให้ผู้ฟัง ได้ฟังความคิดที่หลากหลายในประเด็นและมีแง่มุมต่างๆ กัน มีโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด พิจารณาและวิเคราะห์หาคำตอบที่เหมาะสม การสอนแบบนี้นำมาใช้ได้ดีในการสอนคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่างๆ โดยครูนำข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ เป็นประเด็นปัญหาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมมาใช้เป็นกรณีตัวอย่าง

4. การใช้บทบาทสมมติ เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นตัวละครในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สวมอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ความรู้สึก เจตคติและอคติต่างๆ ของตนเพราะฉะนั้นการสอนแบบนี้สามารถใช้สอนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมได้ดีเพราะทั้ง 3 เรื่องนี้มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึกโดยตรง

5. การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนเข้าไปปฏิสัมพันธ์กันในสถานการณ์ที่จำลองขึ้นจากสถานการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริงของสถานการณ์นั้น สถานการณ์จำลองสามารถใช้ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ ได้ดี เช่น การเห็นประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม มีเกมและสถานการณ์จำลองที่ผู้เรียนสามารถลงไปเล่น แล้วเห็นว่าหากทุกคนเห็นแก่ตัวประโยชน์ส่วนตนอะไรจะเกิดขึ้นอะไรเป็นเหตุให้คนต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงวิธีการประสานประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม การมองการณ์ไกล การคำนึงถึงประโยชน์ระยะยาวเป็นสิ่งที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน

6. การสอนโดยใช้กระบวนการและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การสอนที่ใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือช่วยในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ดี และได้ผลงานที่ดีควบคู่ไปด้วย การสอนแบบนี้จึงมีการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสจัดกิจกรรมอย่างทั่วถึงและเรียนรู้จากกันและกัน การสอนแบบนี้มักใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยแบบต่าง ๆ หลังจากได้ทำกิจกรรมแล้ว

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544 : 26-27) กล่าวว่า ความหมายการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งละเอียดอ่อนมากต้องดำเนินการให้รัดกุมอย่างมาก โดยยึดหลักการ ดังนี้

1. หลักการป้องกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการประพฤติดิวินัยชั้นมีแนวทางความเชื่อพื้นฐานว่าการป้องกันดีกว่าแก้ไขเสียยา โดยดำเนินการป้องกันด้วยวิธีการหลายอย่าง

2. หลักการควบคุม เพื่อควบคุมนักเรียนประพฤติปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน โดยดำเนินการควบคุมดูแลหรือชักจูงใจให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้กำหนดไว้

3. หลักการแก้ไข เพื่อแก้ไขปรับปรุงการประพฤติดิวินัยนักเรียนดำเนินการโดยการลงโทษหรือแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมตามความเหมาะสม

4. หลักการพัฒนาและส่งเสริม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขึ้นอีก ให้นักเรียนประพฤติดิวินัยชั้นและมากขึ้น โดยโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาและการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ไชยา ศรีสร้อย (2555 : 37) กล่าวว่า ความหมายการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานด้วยความรอบคอบ เริ่มตั้งแต่การสอนให้เขารู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบ ทำเป็นตัวอย่างให้ดู รวมทั้งการควบคุมพฤติกรรมด้วย ถ้าเขาทำผิดหาวิธีปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม เช่น อาจจะกล่าวตักเตือน ชี้แจงให้เขาเข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถูกหรือลงโทษตามความเหมาะสม

พรทิพย์ ทองไพบูลย์ (2555 : 20) กล่าวว่า ความหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น นอกเหนือจากการจัดการจัดการเรียนการสอนปกติ ไม่มีการคิดเป็นผลการเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล ปรับปรุงการทำงาน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การสอดแทรกกิจกรรมขณะทำการสอนตามหลักสูตรทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน จัดกิจกรรมด้านความมีวินัยในตนเองนักเรียน สอดคล้องกับสาระหลักที่สอนโดยความสมัครใจไม่มีการวัดผลได้และผลเสียใด ๆ สนับสนุนการสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนในการจัดกิจกรรมนักเรียน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาวินัยให้นักเรียนรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบและประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมมอบรางวัลหรือเกียรติบัตรสำหรับนักเรียนที่มีวินัยในตนเองและจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ กิจกรรมเหล่านั้นไม่มีการวัดผลได้และผลเสียใด ๆ เพียงมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม โดยใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ

4.3.2 ความสำคัญการจัดกิจกรรมนักเรียน

การสร้างควมมีวินัยในตนเองต้องมีความประพฤติดี ปฏิบัติดี ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติร่วมกันเป็นสำคัญ เรียกว่า การจัดกิจกรรมมีหลายวิธีที่สามารถพิจารณาดำเนินการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

การจัดกิจกรรมควรมีหลักที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้ (ประมวล ดันยะ, 2538 : 195-200 : อ้างถึงใน พันธ์ หันนาคินทร์ และคณะ, 2524 : ม.ป.ป.)

1. กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในด้านต่าง ๆ แก่ นักเรียน เช่น การสร้างสังคม มารยาท จริยธรรม คุณธรรมไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก

2. กิจกรรมทุกประเภทต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษาเพื่อให้กิจกรรมเหล่านี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ได้ผลตามความมุ่งหมายของสถานศึกษาที่จะให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่เกิดความเสียหาย การจัดกิจกรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ควบคุมและได้รับอนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนลงมือทำ

3. ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจสิทธิขาดในการที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตกิจกรรมใด ๆ ที่เห็นว่าไม่ก่อให้เกิดความเจริญแก่นักเรียนหรือได้ผลไม่คุ้มค่า

4. จำนวน ชนิด ประเภทของกิจกรรมนักเรียน จะต้องเป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและความพร้อมของสถานศึกษาที่จะจัดให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย

5. สถานศึกษาจะต้องมีวิธีการ จำกัดนักเรียนคนหนึ่ง ๆ ไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไป เพราะทำให้เกิดผลเสียของการเรียนหรือทำให้นักเรียนคนอื่นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนได้

6. สถานศึกษาควรจัดแนะแนวให้นักเรียนเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมที่จะเข้าร่วมเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ

7. สถานศึกษาควรหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการ วิธีการส่งเสริมอาจทำได้ทางตรง เช่น ชี้แจงให้เห็นคุณค่าของกิจกรรมหรือทำโดยทางอ้อม เช่น จัดกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเลือกตามความต้องการของตนเอง

8. นักเรียนและครูในสถานศึกษาเท่านั้นที่จะได้รับสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น บุคคลภายนอกไม่มีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกในกิจกรรมของนักเรียน นอกจากนี้ได้รับเชิญเป็นบางครั้งคราว

9. กิจกรรมต่าง ๆ จัดขึ้นภายในสถานศึกษา เว้นแต่ในกรณีสภาพของกิจกรรมไม่สามารถทำได้ เช่น เกี่ยวกับทัศนศึกษา เป็นต้น

10. การใช้สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องกำหนดวันเวลา ให้แน่นอน ไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำซ้อนกันได้

11. สถานศึกษามีหน้าที่ที่จะต้องควบคุม ดูแล และแนะนำเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของกิจกรรมทุกอย่าง บัญชีรายจ่ายของกิจกรรมต่าง ๆ ต้องรายงานต่อผู้บริหารสถานศึกษา

12. การจัดกิจกรรมควรจัดในเวลาเรียน หากจัดนอกเวลาเรียนจะมีปัญหา เช่น ปัญหาการรับส่งนักเรียน ปัญหาความปลอดภัยของนักเรียน เป็นต้น

13. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งครูที่ปรึกษาทำหน้าที่ควบคุม แนะนำ การทำงานของแต่ละกิจกรรมให้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ยึดหลักสำคัญ ดังนี้

13.1 การเลือกบุคคลต้องกระทำโดยรอบคอบเพื่อจะได้เป็นที่แน่ใจว่าทำหน้าที่ควบคุมกิจกรรมนั้นได้

13.2 การแต่งตั้งครูที่ปรึกษา เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะต้องทำโดยรอบคอบ

13.3 ควรแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์และความตั้งใจจริงไม่ควรแต่งตั้งจากผู้ที่มีความตั้งใจจริงเท่านั้นเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนเพราะอาจทำงานผิดพลาดได้

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดกิจกรรม หมายถึง การดำเนินงานจัดกิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน

อยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ควบคุมและแนวให้นักเรียน เกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมที่จะเข้าร่วมเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ การจัดการ กิจกรรมควรจัดในเวลาเรียน หากจัดนอกเวลาเรียนจะมีปัญหา เช่น ปัญหาการรับส่งนักเรียน ปัญหาความปลอดภัยของนักเรียน มีจัดกิจกรรมเสร็จรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ

4.3.3 ประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านให้ประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2541 : 18) แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนขึ้นอยู่กัปรัชญา แนวความคิด จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ฉะนั้นประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนจึงมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนในช่วงเวลาหนึ่ง ในปัจจุบันประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่จัดดำเนินการอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ แบ่งกิจกรรมนักเรียนออกเป็น 13 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ
 2. กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
 3. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร
 4. กิจกรรมส่งเสริมสหกรณ์
 5. กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด
 6. กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
 7. กิจกรรมส่งเสริมกีฬา
 8. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
 9. กิจกรรมทัศนศึกษา
 10. กิจกรรมนันทนาการ
 11. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ
 12. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์
- พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 83-86) แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรม

ออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านส่งเสริมสังคมและนันทนาการ
2. ด้านการส่งเสริมให้รู้จักการปกครองตนเอง
3. ด้านเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา
4. ด้านการจัดตั้งชุมชนวิชาการต่างๆ

เสริมวิทย์ สุขเมธี (2531 : 106-107) แบ่งประเภทการจัดกิจกรรมนักเรียนออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนปกครองกันเอง เช่น สภานักเรียน

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์
3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา
4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูด การแสดง การโต้ว่าที่
5. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี
6. กิจกรรมเกี่ยวกับวิชาการ ได้แก่ ชุมนุมทางวิชาการต่าง ๆ
7. กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
8. กิจกรรมเกี่ยวกับเอกสารการพิมพ์
9. กิจกรรมเสริมวิชาการ
10. กิจกรรมเฉพาะกลุ่มที่สนใจเฉพาะเรื่อง

นพพงษ์ บุญจิตรากุล (2534 : 38) แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนมีความแตกต่างกัน ด้านจุดมุ่งหมาย ขอบเขต โครงการ กระบวนการและผลที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจำแนกประเภทอย่างกว้างเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมที่ช่วยเสริมโครงการสอนในชั้นเรียน ได้แก่ ชุมนุมทางวิชาการต่าง ๆ
2. กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ ได้แก่ ชุมนุมต่าง ๆ
3. กิจกรรมที่เป็นบริการภายในโรงเรียน ได้แก่ สภานักเรียน กลุ่มพัฒนาโรงเรียน
4. กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจและศีลธรรม ได้แก่ ลูกเสือ เนตรนารี
5. กิจกรรมทางสังคมและสันตนาการ ได้แก่ รำวง สีลาค
6. กิจกรรมทางด้านกีฬา เป็นกิจกรรมนับว่ามีความสำคัญในการสร้าง

ความสามัคคีและมีจิตใจเป็นนักกีฬา รู้จักเสียสละ

พรทิพย์ ทองไพบูลย์ (2555 : 22-23) แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในด้านเป้าหมาย แต่ทุกกิจกรรมล้วนสนองความต้องการของนักเรียนซึ่งแล้วแต่นักเรียนว่ามีความถนัดอย่างไร กิจกรรมที่จัดขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสนใจ ความสามารถและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียน มีหลากหลายขึ้นอยู่กับแนวความคิด จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ระดับสถานศึกษา และความสนใจของผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียนว่ามีความสนใจจะจัดกิจกรรมด้านใด เหมาะสมกับนักเรียนเพียงใด กิจกรรมที่ช่วยเสริมโครงการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจและศีลธรรม กิจกรรมทางสังคมและสันตนาการ กิจกรรมทางด้านกีฬา แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในด้านเป้าหมาย แต่ทุกกิจกรรมล้วน

สนองความต้องการของนักเรียน ซึ่งแล้วแต่นักเรียนว่ามีความถนัดอย่างไร กิจกรรมที่จัดขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสนใจ ความสามารถและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมด้านต่าง ๆ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุนทร พานนท์ (2551 : 107-112) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมวินัย ในตนเองด้านความตรงต่อเวลาของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลศรีเมืองพลประชานุเคราะห์ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมสอดแทรกด้านวินัยนักเรียนด้านความตรงต่อเวลาทั้ง 3 ด้าน โดยใช้ใบงาน ชุดฝึกต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านตรงเวลาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานให้เสร็จตามเวลา ด้านการตรงต่อเวลาในการนัดหมาย ด้านเข้าเรียนตรงเวลา เป็นที่ยอมรับจากครูผู้สอน ส่วนการนิเทศการสอน เป้าหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาค้นคว้าจัดกิจกรรม สอดแทรกความมีวินัยในตนเองของด้านตรงต่อเวลา 3 ด้านของนักเรียนได้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้

วรรณทิพย์ ลือเปี่ยม (2551 : 85-87) ได้ศึกษาการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายพบว่า ด้านกำหนด นโยบายแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษากำหนดให้ครูเวรประจำวันอบรมความประพฤติ นักเรียนก่อนเข้าเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เห็นขยะทิ้งไม่ตรงถึงขยะเก็บมาใส่ให้ตรงถึงขยะ มอบรางวัลหรือแจกเกียรติบัตรหน้าเสาธงสำหรับผู้ที่ทำความดีมีความมีวินัยในตนเอง และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ฝึกให้นักเรียนมีวินัยในการเข้าแถวตามลำดับก่อน หลัง ในการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ

กิตพงษ์ ฤกษ์ขำ (2552 : 59-73) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัย นักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาคดำเนินงานวินัยนักเรียนด้านการกำหนดกฎระเบียบวินัยนักเรียน ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กในวัยนั้น ๆ ปรับ กฎระเบียบสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนานักเรียนด้านความมีวินัยในตนเองอย่างสม่ำเสมอ และการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

อัญชิสา สุรีย์แสง (2553 : 88) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ผ่านร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเอง มีความมีวินัย ในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม แม้เวลาผ่านไปแล้ว 1 เดือน สามารถ อภิปรายผลได้ว่า ผลการใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองจากการศึกษาครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะพึงประสงค์ได้ดีกว่าผลที่เกิดจากโรงเรียน ขอความร่วมมือจากจังหวัดทหารบกมาฝึกระเบียบแถวให้กับนักเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียน

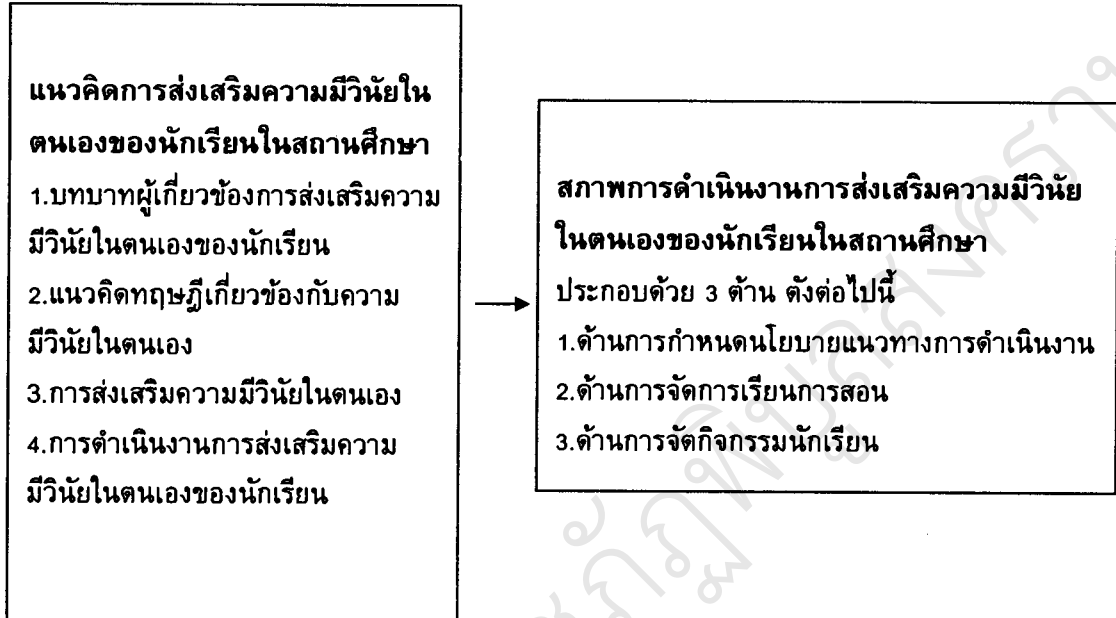
ปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น และนักเรียนจะปฏิบัติเพราะกลัวการถูกลงโทษมากกว่าจะปฏิบัติด้วยความสมัครใจ แต่โปรแกรมการพัฒนาความมีวินัยในตนเองนี้ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ผลดีผลเสียของพฤติกรรมที่ตนกระทำออกมา ทั้งจากประสบการณ์ตรงและจากการสังเกตจากแม่แบบที่ชื่นชอบ โดยหลังจากได้เรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนักเรียนจะสังเกตการกระทำแม่แบบรวบรวมรูปแบบเป็นสัญลักษณ์ จากนั้นนำมาสร้างเป็นหลักเกณฑ์หรือพฤติกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและจึงเกิดเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ยังคงอยู่ต่อไปทุกรายการ ด้านวินัยการแต่งกาย อยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ทุกด้าน ทุกรายการ ด้านวินัย

ไชยา ศรีสร้อย (2555 : 139-141) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านคำแหง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การแต่งกาย การนำเสื้อออกนอกกางเกง การไม่สวมรองเท้านักเรียนมาโรงเรียน การใส่เครื่องประดับมาโรงเรียนต่างหู สร้อยคอ ด้านการตรงต่อเวลา นักเรียนมาไม่ทันเข้าแถวหน้าเสาธง การไม่เข้าเรียนตรงเวลา มาโรงเรียนสาย ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นักเรียนไม่รับผิดชอบในการทำงาน ไม่ช่วยเพื่อนทำความสะอาดประจำวัน การไม่รับผิดชอบในการส่งงาน การแต่งกายไม่มีบทลงโทษไม่ชัดเจน การเรียกร้องความสนใจ การเลียนแบบเพื่อน ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ ไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัย แนวทางการเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนใช้กิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมทุกวันศุกร์

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้กิจกรรมสอดแทรกด้านวินัยนักเรียนด้านความตรงต่อเวลา การทำงานให้เสร็จตามเวลา การตรงต่อเวลาในการนัดหมาย การจัดกิจกรรมสอดแทรกความมีวินัยในตนเอง ด้านกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษากำหนดให้ครูเวรประจำวันอบรมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เห็นขยะทิ้งไม่ตรงถึงขยะเก็บมาใส่ให้ตรงถึงขยะ มอบรางวัลหรือแจกเกียรติบัตรหน้าเสาธงสำหรับผู้ทำความดีมีความมีวินัยในตนเอง และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ฝึกให้นักเรียนมีวินัยในการเข้าแถวตามลำดับก่อน หลัง ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดกฎระเบียบคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กในวัยนั้น ๆ ปรับกฎระเบียบสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเด็กด้านความมีวินัยในตนเองอย่างสม่ำเสมอ และการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน สถานศึกษาไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่จะเรียกนักเรียนมาว่ากล่าวตักเตือนเป็นการส่วนตัวและไม่มีการจัดทำรายงานประจำปีเป็นรูปเล่มหรือสรุปรายงานด้านการสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ทำให้ผู้วิจัยสนใจการศึกษาสภาพการดำเนินการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร และเป็นแนวทางการพัฒนานักเรียนด้านความมีวินัยในตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย